

Oponentský posudek magisterské diplomové práce

Bc. Pavel Stehlík: *Čeští novodobí váleční veteráni a jejich reflexe mise v Afghánistánu*
Fakulta humanitních studií UK, Pracoviště oboru Orální historie – soudobé dějiny

Mgr. et Mgr. Petr Wohlmuth

Hodnocení této práce je poznamenáno celkovým rozporuplným dojmem, který vyvolává. Jako člověk, který sám sebe chápe jako *vojenského historika* a jehož hlavním výzkumným tématem je interpretativní zkoumání vojenské aktérské zkušenosti (v mém případě pocházející z raného novověku z 18. století a v případě disertačního projektu z období Krymské války), téma práce Bc. Pavla Stehlíka rozhodně vítám. Oceňuji na ní snahu věnovat se nesnadnému a teoreticko-metodologicky náročnému problému zkušenosti válečných veteránů. Nebývá to zvykem a mnoho studujících volí jednodušší mainstreamová témata. Bc. Pavel Stehlík proto vystupuje z řady tím, že si dobrovolně zvolil vpravdě nesnadnou a odvážnou cestu směrem ke své diplomové práci.

Podářilo se mu vyjednat přístup k jinak téměř nedostupné a unikátní skupině narátorů, což je dalším kladem jeho práce. Někteří k narátorů se navíc k outsiderům vymezují dosti nekompromisně, takže je otázka, zdali někdo jiný, než insider, může být v důsledku schopen sepsat takový text, viz narátor B. K., který oceňuje, že autor není žádný "*zkrvený novinář nebo někdo takový, kdo nevytáhne tu svoji prdel ven, tak bych do toho nešel, protože oni nám nemůžou nikdy porozumět a nevíjou, o čem to je a co ta naša práce v misi i normálně obnášá.*" (Stehlík, 23). Hlavní motivací práce je podle autora překonat "*odlidštěné*" stereotypní vnímání profesionálních vojáků (Stehlík, 8), což je jistě nelehký úkol, zvláště, pokud se mnoho profesionálních vojáků takto samo razantně vymezuje proti outsiderům.

Z hlediska metodologie orální historie je práce zpracována dobře, i když podle mého názoru autor nedostatečně uchopil problém svého insiderství vzhledem k tématu, což se posléze různým způsobem projevuje zejména v části teoretické a interpretativní.

Formální zpracování práce je rovněž dobré, i když pokládám za nevhodné graficky uvozovat každou kapitolu znakem Armády České republiky. To symbolizuje autorovo bytostné insiderství, pokračující vlastní aktérství a nedostatek vědeckého odstupu. Autor dokonce svoje univerzitní studium charakterizuje jako "*akademickou misi*" (Stehlík, 95). V závěru práce autor nedostatek odstupu od tématu demonstruje konstatováním, že základní otázkou, jakou si během psaní práce kladl, je: "*Pochopí nás?*" Tím dává jednoznačně najevo, že odstup postrádá. To ale není neřešitelný problém. V takovém případě se problém dá otevřít pomocí teoretického konceptu *autoetnografie*, případně skupinové *kooperativní autoetnografie*, nikoli práce s ambicí být teoreticky ukotvena primárně na poli oral history.¹⁾

Na druhé straně jako nejviditelnější problém práce chápu nedostatečné teoretické uchopení tématu války a vojenství, které neodpovídá současnému standardu historických a humanitních věd. Nehodlám tuto situaci připisovat pouze autorovi. To by bylo nespravedlivé. Obecný teoretický standard české vojenské historie je dlouhodobě velmi nízký a drtivá většina současných českých autorů z této oblasti teoreticko-metodologicky zaostává za vyspělými západoevropskými a severoamerickými badatelskými komunitami o desítky let vývoje a nereflektuje současnou odbornou literaturu. Výjimky mimo naši *alma mater*, jako například Jiří Hutečka (Univerzita Hradec Králové) nebo Vítězslav Prchal (Univerzita Pardubice), lze spočítat na prstech jedné ruky. Poli české vojenské historie

1) Základní literatura k tématu viz např. Tony E. Adams, Stacy Holman Jones a Carolyn Ellis, eds., *Autoethnography. Understanding qualitative research* (Oxford a New York: Oxford University Press, 2015), nebo Heewon Chang, Faith Wambura Ngunjiri a Kathy-Ann C. Hernander, eds., *Collaborative Autoethnography* (Walnut Creek, California: Left Coast Press, 2013), popřípadě Carolyn Ellis, *The Ethnographic I. A methodological novel about autoethnography* (AltaMira Press: Walnut Creek, California, 2004).

dominují autoři, institucionálně spjatí zejména s Vojenským historickým ústavem, představující součást Ministerstva obrany, prosazující překonaný konzervativní a muzejnicko-archivářský přístup k disciplíně, která s akademickým prostředím téměř vůbec není propojena.

Česká republika je tak v oblasti vojenské historie izolovaným ostrovem, kde se disciplína většinou pěstuje na úrovni, stěží obhajitelné za našimi hranicemi. Bohužel taková situace dopadá i na studující, kteří ne vlastní vinou musí vynaložit mimořádnou snahu a mít velké štěstí, aby se jim povedlo tuto situaci překonat.

V práci vidím ještě druhý problém, a to je nepropojení autorova teoretického uchopení s analyticko/interpretativní částí, pracující s metodou orální historie. Autorovi v analýze a interpretaci příliš nepomáhají jeho teoretické koncepty a kategorie a na několika místech je dokonce implicitně popírá.

1) Teoretické uchopení války a vojenství a jeho problémy

V oddílu 2.1 "Válka a válečný veterán" se hned na počátku diskutuje teoretický koncept války pouze na základě osobní zkušenosti autora, který například naznačuje rozdíl mezi *filosofickým, historiografickým a ekonomickým* (spíše ekonomizujícím) chápáním války, aniž by však tyto konceptualizace podpořil odkazem na jakékoli odborné texty. (Stehlík, 37) To je ve formátu diplomové práce nepřipustný postup. Bylo by nutné odkázat na příslušné autory a teorie, které chceme srovnávat.

V další části textu se dozvíme, že autor se hlásí k pojetí války a vojenství, které je dnes v odborné komunitě obecně označováno jako *konzervativní vojenské dějiny*, vycházející z konceptů autorů jako Carl von Clausewitz nebo Hans Delbrück (Stehlík, 38). Válka je zde uchopena jako transhistoricky přítomná a přirozená forma prosazování státního zájmu. "V tomto důsledku je pro mě válka přirozený jev, který mezinárodní systém vytváří..." (Stehlík, 38) Esence války je tak chápána jako konstantní, podstata vojenské zkušenosti jako identická a vojáci jsou chápáni obecně skrze koncept takzvaného *univerzálního vojáka* (John A. Lynn), i když autor s touto kategorií explicitně nepracuje. Autor tak bez metodologického rozlišení pracuje i se zahraniční vojenskou memoárovou literaturou, týkající se ozbrojených sil jiných zemí, aktivních v jiných konfliktech, jejichž kulturní a militárně-mechanické souřadnice jsou dosti odlišné, například Falklandy nebo Irák (Stehlík, 17).

Takový teoretický pohled na válku je v odborné komunitě překonaný. Bohaté spektrum prací, spojených zejména se širokým hnutím *New Military History* od konce 70. let a *kulturními dějinami války* od počátku 90. let minulého století, přesvědčivě demonstrovalo, že sociální kontext války, válečná každodennost, aktérská zkušenost, válečná paměť a kultura války atd. jsou historicky vysoce proměnlivé jevy, že je nemožné pracovat s trans-historicky stejným modelem války, vycházejícím z postulovaného státního zájmu a že je nemožné podobně obecně chápat postavu vojáka. Základní soudobý přehled teoretických posunů ve zpracování války a vojenství během posledního půlstoletí přináší například současný sborník *Koncepty a dějiny* editorky Lucie Storchové, kapitola "Válka."²⁾ Zejména *kulturní dějiny války* prokázaly, že konzervativní paradigma není schopno vysvětlit velké množství anomálií a výzkumných "záhad" a teoreticky nepostačuje.

Obecná *extrémní zkušenost války* je v dějinách výrazně modulována prostředky kultury války. Autorem osobně prožité a zcela správně zdůrazňované základní kategorie této zkušenosti jako permanentní stres, blízkost smrti, hrůzy bojového nasazení a strach, jsou v různých kulturách války různě konceptualizovány a vojáky a dalšími aktéry války různě prožívány. Co se týče základní diskuse na toto téma, odkázal bych zde například na publikaci amerického vojenského historika Johna A. Lynna, *Battle. A history of combat and culture*³⁾.

Je tedy silně diskutabilní, zdali například existuje jakýkoli obecný "lidský pohled" na válku, překračující hranice kultur, na který se ovšem autor implicitně spoléhá. Například autorem postulovaná údajně přirozená reakce matky na odchod syna do války „*Zůstaň doma, nikam tě nepustím, mám o tebe strach a nechci aby tě zabili,*“ (Stehlík, 37) je obecně neudržitelná. Jedna námitka za všechny:

2) Lucie Storchová, ed. *Koncepty a dějiny. Proměny pojmů v současné historické vědě* (Praha: Scriptorium, 2014).

3) John A. Lynn, *Battle. A history of combat and culture* (New York: Basic Books, 2003)

například americká antropoložka Emiko Ohnuki-Tierney ve svých textech, analyzujících deníky japonských pilotů kamikaze, které si vedli před bojovým nasazením, takové reakce rodin téměř neznamenává a normativní a převážnou reakcí byla hrdost na vojenské nasazení syna, chápáné jako mimořádně čestné, i když podle západních evropských norem kultury války považované za extrémní, kruté a eticky nepřijatelné.⁴⁾ Například v prostředí palestinského hnutí Hamás jsou rodiny sebevražděných útočníků a teroristů často hluboce zapojeny do hrdinských komemoračních praktik a dobrovolnou smrt svých synů v boji chápou jako mučednictví (*shuhada*) a zdroj vysoké cti pro celou rodinu a podobné vnímání sebevražděných útočníků se objevuje i v (paštunské) islamistické kultuře války v Afghánistánu.⁵⁾ V případě hnutí Hamás se navíc již v řadách sebevražděných útočníků, respektive útočnic, octlo i několik žen a matek.

Otázkou je, zdali autor v této části textu spíše intuitivně neanalyzuje současný pohled na válku, typický pro české prostředí, zahrnutelné do širší kategorie *euroatlantické kultury války*, v jejímž civilizačním rámci vojáci vlastní život chápou jako významnou hodnotu. Například již jen důraz, který je v této kultuře války kladen na post-traumatický stresový syndrom (PTSD) u vojáků a jeho řešení a řešení, symbolizuje jinou kulturní kategorizaci vztahu života, strádání a utrpení ve vojenské službě a hrozby smrti.⁶⁾

Na několika místech v interpretativní části práce, která má viditelně vyšší úroveň, než část teoretická, však autor sám popírá konzervativní clausewitzovské paradigma, které si vybral. V části *Obraz nepřítel* autor na jednom místě implicitně sám vykresluje obraz dvou odlišných kultur války, což popírá jeho často vyjadřované názory o transhistorické esenci války: "V obecné rovině úryvek vypovídá o jednom z aspektů války, s nímž se naši vojáci potýkají: odlišná hodnota lidského života. Zatímco v evropské/západní kultuře se na hodnotě lidského života velmi lpí a smrt je vnímána v negativních konotacích, ve světě islámského náboženství je „brdinná“ smrt v boji vnímána jako něco vznešeného." (Stehlík, 65)

Autor rovněž nepodává přehled **militární mechaniky** války v Afghánistánu a nepracuje s tímto významným teoretickým konceptem, uvedeným do vojenských dějin Johnem Keeganem na konci 70. let minulého století, i když podle mého soudu by se zde tato možnost očividně nabízela.⁷⁾ Například by se takto daly výrazně obohatit, teoreticky kontextualizovat a rozšířit pasáže, týkající se extrémních klimatických a jiných militárně mechanických podmínek služby v misi (jemný prach v terénu nebo těžký smog v oblasti hlavního města, velmi vysoké teplotní výkyvy během dne a noci, těžká výstroj a výzbroj, těžké zásoby vody, mnohdy špatná kvalita výstroje, kontrastující dualita montónní služby a náhlých krátkých intenzivních epizod bojových střetů apod) (Stehlík, 66-67).

Rovněž by bylo podle mého názoru v této souvislosti teoreticky velmi vhodné přinést pro čtenáře alespoň základní analýzu konfliktu v Afghánistánu v souvislosti s konceptem a fenoménem takzvané **asymetrické neboli hybridní války**.⁸⁾ Na stranách 42-46 tak autor přináší základní meziná-

4) Emiko Ohnuki Tierney, *Kamikaze Diaries, Reflections of Japanese Student Soldiers* (Chicago a Londýn: University of Chicago Press, 2006) nebo Emiko Ohnuki Tierney, *Kamikaze, cherry blossoms and nationalisms. The Militarization of Aesthetics in Japanese History* (Chicago a Londýn: University of Chicago Press, 2002).

5) Např. viz Christopher Reuter, *My Life Is a Weapon: A Modern History of Suicide Bombing* (Princeton, 2004). Dále Joyce M. Davis, *Martyrs, Innocence, Vengeance and Despair in the Middle East* (New York, 2003), případně Eli Alshech, "Egoistic Martyrdom and Hamas Success in the 2005 Municipal Elections: A Study of Hamas Martyrs' Ethical Wills, Biographies and Eulogies." *Die Welt des Islams*, No. 48 (2008): 24-49. Co se týče konkrétně problematiky sebevražděných útočníků v Afghánistánu, tak základní diskuse viz např. Henry Rome, "Revisiting the 'Problem from Hell': Suicide Terror in Afghanistan," *Studies in Conflict and Terrorism*, No. 36 (2013): 819-838 nebo Brian Glyn Williams, "Mullah Omar's Missiles: A Field Report on Suicide Bombers in Afghanistan," *Middle East Policy* Vol. 15, No. 4, 2008: 26-46.

6) I v českém prostředí existují zajímavé odborné práce, týkající se reflexe bojové zkušenosti a PTSD u českých vojáků-veteránů a jeho kulturního kontextu a metod řešení. Viz například nedávno obhájená práce na FHS, Aneta Čamová, *Zpátky z války. Dopady zahraničních misí na životní trajektorie válečných veteránů v České republice*, Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2015. Dále např. Klepal, J. (2013): *(Auto) cenzura: O etnografii posttraumatické stresové poruchy u válečných veteránů v Bosně a Hercegovině*. str. 204-241. Stockelová, T.; Ghosh, A. (2013) nebo Vaisová, P. (2008): *Posttraumatická stresová porucha u vojáků po návratu z mírové mise*. Praha: Univerzita Karlova.

7) John Keegan, *The Face of Battle* (Londýn: Jonathan Cape, 1976).

rodně-politický kontext současné války a intervence v Afghánistánu, který se však příliš nedotýká specifického způsobu vedení války v tomto regionu (Stehlík, 42-46).

2) Práce s odbornou literaturou a prameny

Autor má dobrý přehled co se týče memoárové a biografické literatury se silným vojenským aktérským prvkem, týkající se jeho tématu, která byla publikována v českém jazyce. Projevuje se zde však problém, že příliš nerozlišuje mezi jednotlivými typy pramenů a literatury. Nedává najevo, jak jinak metodologicky zacházet s ne odbornými texty, než s texty odbornými. Zvláště, pokud je spektrum literatury opravdu široké a autor do něj zahrnuje i literaturu vědecko-fantastickou, zpracovávající motivy z Afghánistánu.

Autor nepoužívá soudobou odbornou historickou nebo společenskovědní literaturu, zabývající se válkou a vojenstvím, která by mohla poskytnout prostředky na kontextualizaci intenzivní a unikátní osobní aktérské zkušenosti. Mezera v odborné literatuře je značná. Jediným relevantním odborným titulem jsou Holmesovy *Obrazy války*.

Nepřijatelné pro text úrovně diplomové práce je odkazování na ne odborné internetové zdroje typu výkladových slovníků jako www.dictionary.com. Jako zdroj definice používaných pojmů není možné používat ani <http://cambridge.dictionary.org> (Stehlík, 39) a oporu při analýze kulturních artefaktů typu talismanu opravdu v rámci žánru diplomové práce není možné čerpat z odkazovaného webu www.esoterika.cz, viz například vysvětlující poznámka 216 (Stehlík, 83). Přitom na téma moderní religiozity a spirituality v české společnosti existují snadno dostupné odborné texty například z oboru sociologie náboženství.⁹⁾ Koncepty, kategorie a pojmy, s nimiž pracujeme, musí být vždy zakotveny v některé z teorií našeho vědeckého paradigmatického pole zájmu a musí být podpořeny odkazy na relevantní vědeckou literaturu.

V úvodu autor zmiňuje, že pracoval rovněž s beletristickou literaturou. Měl by ožřejmit, v jakém smyslu z hlediska teoreticko-metodologického konceptu své práce tak činil. Autor často v textu srovnává interpretace výpovědí narátorů s beletristickým nebo filmovým zpracováním války (například s filmem *Americký sniper*, Stehlík, 61 nebo používá citace z románu Fredericka Forsytha *Afghánec*, Stehlík, 64). Kdyby například autor analyzoval, jaký význam má beletristické a filmové zpracování války pro jeho narátory, jestli jej chápou jako věrohodné nebo nikoli, jaký vztah má k jejich konceptuálnímu světu služby a války apod., pak by to bylo bezesporu legitimní.

Z hlediska metodologie orální historie je tak zbytečné a nevhodné srovnávat autorovy interpretace, citace z autentického egodokumentu aktéra a následně citace z beletristického titulu povahy vědecko-fantastické literatury (román *Perunova krev*, Stehlík, 63). Pro historiografii to jsou prameny jiné povahy. Autorův postup je logický ve smyslu konzervativního paradigmatu dějin války a vojenství, který počítá s jednotnou *esencí války*, přítomnou v odborné i ne odborné literatuře. Z výše uvedených důvodů ale autorův přístup pokládám za teoreticko-metodologicky problematický.

3) Intuitivní autoetnografické prvky a problém s insiderstvím

Každá odborná práce, kterou píše autor, mající tak autentickou a silnou insiderskou průběžnou zkušenost s tématem, musí nutně vykazovat vysokou míru reflexivity. To však autor v klíčové, to jest interpretativní části svého textu činí v nedostatečné míře a naopak svoji silnou bytostnou aktérskou zkušenost implicitně vtěluje do textu. Podle mého názoru se v práci objevuje řada nestandardních prvků, které by bylo možné označit za svého druhu intuitivně a nereflektovaně *autoetno-*

8) Základní autoři a texty viz např. Antoine Bousquet, *The Scientific War of Warfare: Order and Chaos on the Battlefields of Modernity* (New York: Columbia University Press, 2010), nebo Thomas Huber, (ed.), *Compound Warfare: That Fatal Knot* (Fort Leavenworth, Kansas: U.S. Army Command and General Staff College Press, 2002), popřípadě Frank Hoffman, „Hybrid vs. Compound war.“ *Armed Forces Journal* (Oct 2009). Základním textem k asymetrické a hybridní válce je Williamson Murray, Peter Mansoor, (eds.), *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present* (New York: Cambridge University Press, 2012).

9) Základní publikace viz např. Dana Hamplová, Zdeněk R. Nešpor a Dušan Lužný, eds. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí* (e-kniha Karolinum Press: Praha, 2013).

grafické, zprostředkovávající autorovu vlastní zkušenost, jeho zásadní insiderství vzhledem k tématu, protože sám byl vojákem, nasazeným na misi AČR v Afghanistanu a splňuje kritéria vojenského veterána. Již v úvodu jsem poznamenal, že podle mého názoru by žánr *kooperativní autoetnografie* byl pro text mnohem vhodnější.

Silné insiderské symbolické významy plynou zejména z citátů v záhlaví kapitol. Je to podle mého soudu průnik autorova implicitního aktérství a osobní zkušenosti do textu, zejména pak ironizující citáty ze známých a odkazovaných literárních a filmových děl na hranici černého humoru, což je autorem samotným popisovaná jedna z typických součástí reflexe vojenského života a bojové zkušenosti ze strany českých veteránů. (Film *Poslušně hlásím*, Stehlík 68, nebo filmová pohádka *S čerty nejsou žerty*, Stehlík 78 nebo audiokniha *Vinnetou*, Stehlík 83), případně odkazy na beletristickou literaturu ve formě motto v záhlaví kapitoly 3.1 a oddílu 3.1.1, popřípadě 3.1.2 (Stehlík, 47). V textu žánru diplomové práce je však třeba tyto roviny důsledně oddělit, je třeba dát najevo, jestli to jsou autorovy vlastní reflexe, nebo jestli to jsou emické kategorie, s jejichž pomocí se vyjadřovali také sami narátoři apod.

Fenomén pro armádu typických tropů černého humoru a ironizace, který dobře znám ze svého dlouhodobého terénního výzkumu v prostředí vojenského re-enactmentu, kde jsou přítomni aktivní vojáci i veteráni ze zahraničních misí, je přitom nesmírně bohatý materiál na kvalitativní výzkum etnografické povahy, což je odborná rovina, kterou autor nereflektuje.

4) Interpretativní část práce

Interpretativní část textu, kde se autor nejvíce zabývá zkušeností veteránů z mise z Afghanistanu, je nejlepší částí práce a vzhledem k tomu, o jak unikátní text a snahu se jedná, je to i důvod, proč vzhledem k ostatním závažným chybám práce netrvám bezpodmínečně na jejím přepracování. Chtěl bych jen na okraj poznamenat, že pro autorovu metodiku výběru narátorů je podle mého názoru zbytečné používat termín "*výzkumný vzorek*", neboť vzorkování (redukce populace na vzorek) je nástroj z oblasti kvantitativních společenskovedních metod a s oral history nesouvisí (Stehlík, 25).

Problémy etiky výzkumu, zejména pak anonymizace narátorů, byly autorem vysvětleny a uchopeny velmi dobře, zejména ve vztahu k otázkám, které by narátory mohly potenciálně ohrozit, nebo které by se mohly dotýkat intimní sféry. Je patrné, že autorovo uchopení metodiky oral history je velmi dobré. Je rovněž patrné, že výzkumné téma je tak náročné a narátoři poskytují reprezentace tolika insiderských extrémních prožitků, že by se dalo jen těžko realizovat úplným outsiderem (zejm. Stehlík, 30-31).

Tato část je dobře strukturovaná. Oddíl *Esence války* v podstatě implicitně zpracovává základní rysy militární mechaniky konfliktu, působení odstřelovače, útoky na základny, záchranářské práce po nehodách nebo motiv náhody. Z hlediska disciplíny vojenských dějin je nejpřínosnější kapitola *Obraz nepřítele*, kde autor interpretuje fenomén dehumanizace nepřítele a dichotomického vymezování válčících stran. Je zde přítomen i krátký pokus vyjádřit se ke vnímané ostré kulturní odlišnosti bojovníků hnutí Taliban, který však stojí v kontrastu vůči autorem akceptovanému konzervativnímu paradigmatu. V oddílu *Vztahy mezi lidmi* autor zpracovává problémy sociálního jednání v situaci stresu, rizika, odloučení a izolace a v oddílu *Intimní život vojáka* na misi zkoumá potřebu soukromí, vlastního prostoru a citového vztahu. Oddíl *Finanční ohodnocení vojáka* zkoumá to, jak jsou vojáci placeni a na co používají vydělané finanční prostředky a oddíl *Návrat z mise* se zabývá následky válečného nasazení.

Vzhledem k počtu a délce uskutečněných rozhovorů bych však přeci jen tuto kapitolu očekával delší a propracovanější. Neobjevila se v rozhovorech jiná témata, která autor chce použít pro další zamýšlenou publikaci? Neobjevila se v rozhovorech závažná témata, která si narátoři vyhradili nepublikovat?

Tato kapitola by se podle mého názoru také dala obohatit kontextualizací ve stylu sociálních dějin války (badatelský proud *War and society*) ve smyslu vztažení k rekonstrukčním projektům a s

ními související snaze o sociální změnu v Afghánistánu. Bylo by jistě zajímavé zjistit, jaký vztah mají nárátoři k tomu, co se dělo "pod jejich ochranou" v civilní sféře. Možná by se zde objevily souvislosti s celkovým významem a aktérským osmyslněním intervence a války v Afghánistánu, navázané na silnice, mosty, školy, nemocnice nebo zemědělské infrastrukturní projekty, vzniklé pod patronátem zahraničních ozbrojených sil.

5) Závěr a hodnocení

Pokud bude mít autor ambici svůj diplomový projekt vydat jako monografii, je podle mého názoru v jeho bytostném zájmu, aby kvalitu publikace podpořil dodatečným studiem soudobých teoretických konceptů války a relevantní současné, převážně zahraniční odborné vojensko-historické literatury.

Ze všech výše zmíněných důvodů jsem přesvědčen, že by práci prospělo její vrácení autorovi k přepracování, zejména co se týče teoretického zakotvení války a vojenství. Podle mého názoru by byla škoda, aby takto zajímavý a unikátní text trpěl obecným neduhem současné české vojenské historie, tedy teoretickou vyprázdněností, se všemi jejími následky.

Autor se nemusí obávat, že na nepříjemnou otázku, kterou sám sobě kladl, to jest "*Pochopí nás?*" by přišla v rámci disciplíny negativní odpověď. Minimálně mezi historiky se jen stěží setká s "*mýtem českého vojáka – žoldnéře*", i když mezi příslušníky jiných společenských věd, pro jejichž habitus jsou typické spíše levicové aktivistické postoje, na předsudečně silně hodnotově zakotvené postoje nepochybně narazí (Stehlík, 94). Pokud však chce autor svoji otázku o pochopení směřovat na širší čtenářskou obec a veřejnost, doporučoval bych ještě rozpracovat zejména téma motivace k účasti v misi. Nárátoři hovoří o lákavé zkušenosti a zahraničním cestování, spojeným s poznáváním exotických zemí (Stehlík, 48), zdůrazňují schopnost postavit se profesionální výzvě (Stehlík, 49), možnost prokázat své těžce získané bojové dovednosti v reálné situaci válečného konfliktu, což je popisováno sportovní terminologií "ostrého utkání" po dlouhém tréninku (Stehlík, 49), mít možnost si "*trochu zastřílet*" (tamtéž). Vzhledem k tomu, že pro outsidersy jsou běžně dostupnější informace, zdůrazňující válečnou devastaci a utrpení civilního obyvatelstva v Afghánistánu, myslím, že pokud autor chce dosáhnout svého cíle, bylo by vhodnější tento oddíl více kontextualizovat.

Můj návrh hodnocení práce v jejím současném stavu je na spodní hranici stupně "3", tedy "dobře". Pokud by se nejednalo o tak unikátní téma, vyžadující velkou odvahu ke zpracování, navrhol bych "nedoporučuji k obhajobě," neboť text vykazuje značné mezery v teoreticko-metodologické oblasti a práci s prameny a odbornou literaturou. Smyslem magisterské diplomové práce je podle mého názoru mimo jiné, aby studující prokázali, že dokáží vytvořit ucelený odborný text. Práce Bc. Pavla Stehlíka bohužel balancuje na hranici, za níž nemůže být za odborný text považována.